

6. számú melléklet a 36/2009. (XII. 23.) OKM rendelethez

A Halmazottan Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi-Szakiskolai Programja**1. Bevezetés**

A Halmazottan Hátrányos Helyzetű Tanulók Arany János Kollégiumi-Szakiskolai Programjában (továbbiakban: AJKSZP) részt vevő kollégiumoknak az alapprogramban megfogalmazott célkitűzések teljesítése mellett további, a jelen mellékletben meghatározott követelményeknek kell megfelelniük.

Az AJKSZP-ben részt vevő kollégiumok az e mellékletben meghatározottaknak megfelelően és a feladattervező alkalmazásával elkészítik a saját kollégiumi pedagógiai programjukat az AJKSZP-ben érintett tanulókra, kollégiumi csoportokra, nevelői tevékenységekre, intézményszervezésre és vezetésre, valamint az intézmény fejlesztésére vonatkozóan.

A programban részt vevő diákok tanulmányaikat szakképző intézményben, a nappali rendszerű iskolai oktatás 9. évfolyamán vagy felzárkóztató évfolyamon kezdenek meg, és az államilag elismert szakképesítés megszerzéséig folytatják.

Az AJKSZP célja, hogy a halmazottan hátrányos helyzetű tanulók a jelenleginél nagyobb arányban tanulhassanak eredményesen a szakiskolákban.

Az AJKSZP további célja, hogy a célcsoport számára szakiskolai tanulmányaikhoz a kollégium keretei között inkluzív pedagógiai környezetet biztosítson, gondoskodjon a szociális hátrányok kompenzálásáról, valamint hatékonyan támogassa a lemorzsolódás csökkenését, illetve a célcsoport tagjainak szakmához jutását.

Az AJKSZP-ban szakiskolás tanulókat is ellátó kollégiumok és a tanulókat oktató-nevelő szakiskolák egymással együttműködésben vállalnak felelősséget azért, hogy a program célcsoportjához tartozó, nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő, tanulókat államilag elismert szakképesítéshez segítsenek. A kollégiumok és a szakiskolák közös felelőssége különösen az AJKSZP-ba való bekerülés és a pályorientációval támogatott előrehaladás, a diákok, a szülők és a tanárok közötti együttműködés megszervezése és megvalósítása, az inkluzív pedagógiai közeg megteremtése.

Az AJKSZP-ban részt vevő intézményeknek fokozott erőfeszítést kell tenniük annak érdekében, hogy az AJKSZP jelentős mértékben hozzájáruljon az alacsony társadalmi-gazdasági státuszú szülők gyermekeinek társadalmi felemelkedéséhez.

Az AJKSZP eredményes működésének érdekében követelmény, hogy a fenntartó a Kt. 105. §-a szerinti közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési terve és az AJKSZP-ban részt vevő kollégium működését biztosító alapdokumentumok egymással összhangban legyenek.

2. Az AJKSZP-ban részt vevő kollégium feladatai*2.1. Az AJKSZP-ra épülő helyi kollégiumi pedagógiai program*

A programban részt vevő tanulók sikeres tanulmányi előmenetele, szociális hátrányainak csökkentése, kulturális javakhoz való hozzáférése érdekében a támogató eszközrendszert és a szolgáltatásokat az intézmény pedagógiai programjában önálló programként kell rögzíteni az e melléklet 3. pontjában felsorolt tevékenységek beépítésével.

Az egyes tevékenységek és szolgáltatások bevezetése és alkalmazása az évente elkészítendő részletes feladatterv szerint történik.

2.2. A nevelés feladatai

Az AJKSZP-ban részt vevő pedagógusok kiválasztásakor a kollégiumnak törekednie kell arra, hogy az AJKSZP megvalósításába bevont pedagógusok képzettsége és kompetenciái összességében alkalmasak legyenek az e rendeletben leírt széles körű pedagógiai tevékenységrendszer megvalósítására.

Az AJKSZP keretei közötti pedagógiai tevékenységrendszer működtetéséhez szükséges elvárások:

A kollégium nevelőtestülete

- elfogadja a halmazottan hátrányos helyzetű tanulókat, törekszik arra, hogy egyénileg felmérje, megismerje, értelmezze és kielégítse szociális, kulturális, és mentális szükségleteiket; képes a tanuló szüleiével vagy gondviselőjével és a tanulóval alkotó együttműködésre mindezen törekvések teljesülése érdekében,
- elfogadja, hogy a heterogén tanulócsoportok optimális, az egyéni fejlődést is elősegítő környezetet jelentenek a diákok számára,
- kész a kollégiumi tanulás, nevelés szociális közegének megismerésére; képes hatásainak értelmezésére, és a szociális, pedagógiai befolyásolási lehetőségek kiaknázására a segítő partnerekkel együttműködve,
- jól felkészült saját tantárgyában, vagy műveltségterületén, képes komplex műveltségterületi tanulói fejlesztő tevékenységekben gondolkodni, s látni a célok, a tartalom és a tanulásszervezés, valamint eredmények közötti összefüggéseket,

- e) érti, elfogadja az AJKSZP és a kollégiumi pedagógiai program prioritásait: ismeri és érti a személyre szabott nevelési szemléletmódot, vagy törekszik megismerésére, annak elfogadására,
- f) törekszik a személyre szabott nevelés gyakorlati megvalósítására a nevelés tervezésében, megvalósításában, fejlesztésében, képes a tanulók egyéni fejlődési igényeire építve a tanulókat önálló, felelős fejlesztő tevékenységekre, tudás-konstruálásra ösztönözni; ismeri, érti a különböző szervezési módok lehetőségeit és korlátait, nem azonosítja a személyre szabottságot az egyéni munkával, képes kooperatív tanulásszervezés ösztönzésére, irányítására, törekszik a fejlesztő, támogató értékelés alkalmazására,
- g) kész a belső együttműködésre, kész együttműködni a munkáját támogató szakemberekkel (mentor, szociális munkás, mentálhigiénés szakember, gyermekvédelmi szakember, pszichológus), a szülőkkel és az csoport vagy tanuló szűkebb társadalmi környezetével,
- h) kész az önértékelésre, nyitott mások értékelő visszajelzésére, képes a reflexiók alapján változtatni nézetein és gyakorlatán,
- i) pedagógiai kihívásként értelmezi a programban való részvételt, érdeklődik a pedagógus szakmában felmerülő új megközelítések, új módszerek iránt, kész ezekről párbeszédet folytatni és saját gyakorlatában kipróbálni.

Szükséges az egyes tevékenységek és szolgáltatások éves tervezése során a megfelelő képzettségű és kompetenciájú humánerőforrás-igény áttekintése.

2.3. Csoportszervezés

A kollégiumi csoportszervezés fő irányelve, hogy a kollégiumi csoport az összes tagja számára biztosítsa az e rendeletben foglalt valamennyi feltételt. Ennek figyelembevételével a kollégium az AJKSZP-ba felvett tanulókat különböző módon szervezheti kollégiumi csoporttá, illetve foglalkozási csoportokba az alábbiak szerint:

- a) az AJKSZP azonos évfolyamán tanulókból kialakított csoport,
- b) az AJKSZP különböző évfolyamain tanulókból kialakított csoport,
- c) az AJKSZP-ba felvett tanulók olyan foglalkozási csoportokba is szervezhetők, amelyekben a kollégium nem AJKSZP-s tanulóival együtt vesznek részt, a számukra nyújtott szolgáltatásoknak megfelelően.

2.4. Együttműködés

Az AJKSZP-ban részt vevő kollégium feladata olyan kapcsolatrendszer megteremtése és működtetése a programban érintett minden szereplő részvételével, amely az AJKSZP valamennyi folyamatának sikeres, hatékony működésnek alapvető feltétele. Ennek érdekében elengedhetetlen feltétel, hogy az alapprogramban meghatározott valamennyi pedagógiai tevékenységet partnerszemléletű együttműködés hassa át.

Az együttműködés területei:

- a) együttműködés a fejlesztésben részt vevők között,
- b) együttműködés a családdal,
- c) együttműködés a programot alapvetően megvalósító kollégiumi nevelőtanárok és szakiskolai tanárok között,
- d) együttműködés az intézményi önkormányzatiság szintjein – tanulók, pedagógusok, dolgozók közvetlen részvétele,
- e) együttműködés munkaügyi központokkal,
- f) együttműködés általános iskolákkal, továbbá más szakiskolákkal és kollégiumokkal,
- g) együttműködés szakmai szolgáltatókkal és szakszolgálatokkal,
- h) együttműködés a területileg illetékes gyermekjóléti szolgálattal,
- i) együttműködés a területileg illetékes gyermekvédelmi szakellátó rendszerrel,
- j) együttműködés települési önkormányzatokkal,
- k) együttműködés kisebbségi önkormányzatokkal,
- l) együttműködés civil szervezetekkel,
- m) együttműködés nemzetközi partnerekkel.

3. Az AJKSZP fő folyamatai, a folyamatok céljai, indikátorai, működtetése során megvalósítandó tevékenységek, tevékenységcsoportok

A 3.1–3.9. pontokban foglalt fő folyamatok azok a kulcsfolyamatok, melyek együttesen és komplex alkalmazásban az AJKSZP céljainak elérését garantáltan biztosítják.

A fő folyamatokban meghatározott tevékenységcsoportokra vonatkozóan rögzített célok elérése érdekében a programban részt vevő intézményeknek tevékenységeik tervezésénél figyelembe kell venniük a helyi sajátosságokat valamint a tevékenységeik megvalósítása során – azoknak a program célkitűzéseire való viszonya alapján – folyamatos fejlesztéssel kell biztosítaniuk tevékenységeik hatékonyságát.

Az intézményeknek igazodniuk kell a célok elérését mérhető módon megjelenítő indikátorokhoz.

Az alábbiakban leírt tevékenységek rendszerszemléletű komplex alkalmazása az intézmény fejlesztése érdekében követelmény. A tevékenységek részletes tervezése az AJKSZP programban részt vevő mentor segítségével történik.

A tevékenységek céljainak elérését, az indikátorok teljesülését a program intézményi minőségirányítási programjában kell rögzíteni és a Kt-ban foglaltaknak megfelelően évente értékelni kell.

3.1. A tanulók felkutatásának és beiskolázásának folyamata

Cél: Olyan beiskolázási intézményi stratégia megalkotása, amelyben foglalt tevékenységek végrehajtásának eredményeképpen az intézmény a tanulót és szüleit eléri és kellő motivációt képes kialakítani a leendő partnerekben a programba való belépéshez.

Indikátor: cél az évente maximálisan felvehető tanulólétszám felvételének elérése, de minimum a megelőző évhez képest a programba jelentkező tanulók száma 10%-kal nő (törtészám esetén minden esetben felfelé kerekítendő).

A tanulók felkutatására, beiskolázására irányuló stratégia kidolgozása és az arra épülő program működtetése érdekében végzett tevékenységek:

- a) stratégia készítése,
- b) a motiváció érdekében végzett tevékenységek,
- c) kapcsolati háló kiépítése és működtetése intézményi szinten a szülőkkel, általános iskolákkal, középiskolákkal, szakszolgálatokkal, gyermekjóléti szolgálattal, gyermekvédelmi szakellátó rendszerrel, önkormányzatokkal, kisebbségi önkormányzatokkal, munkaügyi szervezetekkel, civil szervezetekkel stb.,
- d) kapcsolati háló kiépítése személyi szinten az érintett családokkal, tanulókkal,
- e) az intézmény sokoldalú bemutatása az érintett tanulóknak, családjaiknak.

3.2. A felkészítés folyamata az AJKSZP programban való részvételre

Cél: részvétel a szakiskolai életre való felkészítésben, olyan tevékenységek tervezése és megvalósítása, amelyek a tanuló családjával és általános iskolájával, valamint szakiskolákkal együttműködve a szakiskola 9. évfolyamára készít fel az általános iskola befejező szakaszában, illetve az AJKSZP első évében.

Indikátor: Valamennyi programba jelentkező tanuló beiratkozik a szakiskola 9. évfolyamára és a kollégiumba. A megelőző évekhez képest alaposabb ismeretekkel rendelkeznek a tanulók és családjaik a programban történő részvétel feltételeiről, a programban résztvevő 9. évfolyamos tanulók iskolai sikerességét jelző folyamatokban pozitív irányú változás tapasztalható.

A szakiskola életre való felkészítés támogatása érdekében végzett tevékenységek:

- a) az általános iskolai tanulmányok időszakában a tanuló felkészítése, tanulmányi, kulturális, mentális szempontból pedagógiaiilag tervezett foglalkozások, ill. egyéb más formák keretében a családokkal együttműködve,
- b) az AJKSZP első évében stabil élet- és napirend kialakítása.

3.3. A bemeneti mérés folyamata

Cél: Olyan folyamat kialakítása, amely megalapozza a tanuló fejlesztése érdekében végzett pedagógiai munka tervezését.

Indikátor: Olyan, az intézményben kifejlesztett vagy adaptált mérések és értékelések elvégzése, melyek eredményei 100 %-ban hasznosulnak az egyéni fejlesztési tervekben a szolgáltatások meghatározásához.

A programba belépő tanuló komplex (szociális, kulturális, képességbeli, mentális és tanulmányi) helyzetének, igényeinek felmérésére irányuló tevékenységek a tanulók szolgáltatási szükségleteinek meghatározása érdekében:

- a) mérőeszközök kiválasztása, kifejlesztése, adaptálása,
- b) az intézmény által kifejlesztett, vagy adaptált mérőeszközök használatával mérések elvégzése,
- c) az értékelési eredmények alapján szükségletek azonosítása.

3.4. Egyéni fejlesztés folyamata

Cél: Olyan folyamat kialakítása, amely során a tanuló egyéni szükségleteihez igazodó fejlesztést támogató szolgáltatásokban részesül.

Indikátor: A tanulók egyéni fejlesztési terveiben megfogalmazott összes cél a csoportra vetítetten minimum 80%-ban teljesül.

Az egyéni fejlesztési terv készítése és végrehajtása a kollégiumi nevelőtanár koordinációjával, a tervezett fejlesztésbe bevont partnerek közreműködésével, valamint további kollégiumi nevelőtanárok, szakiskolai tanárok, szükség esetén további szakemberek, pszichológus és fejlesztőpedagógus, továbbá a tanuló és a szülők bevonásával történik. Az így kialakított terv alapján az egyéni fejlesztés megvalósítása és értékelése érdekében végzett tevékenységek:

- a) az egyéni fejlesztés eljárásrendjének megalkotása és működtetése,
- b) ütemterv készítése az egyéni fejlesztési terv kialakításához,
- c) egyéni megállapodás a tanuló tanulmányi és egyéb céljairól,
- d) egyéni fejlesztési és tanulási tervek kialakítása, a tehetségfejlesztés érdekében, a tervek megvalósulásának érdekében differenciált tanulásszervezés, és további szolgáltatások,
- e) folyamatos visszajelzés a tanuló egyéni haladásáról és a továbblépés lehetséges irányairól (egyéni fejlesztési tervek és napló, szóveges értékelés, számszerű eredmények),
- f) az egyéni fejlesztési tervek alapján szervezett tantárgyi képességfejlesztő programok.

3.5. Egyéni fejlesztés eszközrendszere

Cél: Olyan eszközrendszer biztosítása, amely a tanuló egyéni fejlesztését szolgálja.

Indikátor: Az egyéni fejlesztési naplóban, az eszközrendszerben rendelkezésre álló szolgáltatások igénybevétele 100%-ban nyomon követhető.

Az alapprogramban meghatározott valamennyi pedagógiai tevékenység területen – többek között a kollégiumi foglalkozások keret-tervében foglalt témakörök esetében is – a kompetencia alapú fejlesztést és az esélyegyenlőséget elősegítő tevékenységek:

- a) az alapprogramban meghatározott kompetenciák fejlesztése,
- b) tanulási motivációt fejlesztő tevékenységek,
- c) előítéletek kezelése,
- d) multikulturális tartalmak közvetítése,
- e) identitás artikulálása és erősítése,
- f) kortárs-segítés,
- g) tanári mentori rendszer működtetése,
- h) önismeret és mentálhigiéné,
- i) a tanulói önkormányzatiság kialakítása, erősítése.

3.6. Pedagógiai környezet

Cél: Olyan pedagógiai környezet megteremtése, amely környezetben a tanuló fejlődése a leghatékonyabb módon folyik.

Indikátor: A tanulók több mint 50%-a javít az előző félévi tanulmányi átlag eredményén, és az e melléklet 2.3. pontjában foglaltak szerint szervezett csoport összesített átlaga meghaladja az előző félévi átlageredményét.

Inkluzív pedagógiai környezet megteremtését, a tanuló egyéni és kiscsoportos (4-6 fő) felkészülését támogató tanulásszervezést szolgáló tevékenységek:

- a) kooperatív alapelvek mentén szerveződött tevékenységek (csoportfoglalkozáson, csoportfoglalkozáson kívül, kooperációra épülő tanári fejlesztő műhelyek keretében),
- b) projekt módszer alkalmazásával szerveződő tevékenységek (csoportfoglalkozáson, csoportfoglalkozáson kívül),
- c) tevékenységközpontú tanulási és tanítási eljárások,
- d) drámapedagógia eszközrendszerének alkalmazása,
- e) családlátogatás,
- f) mentálhigiénés műhelyek megfelelő szakemberek bevonásával.

3.7. A tanulói mérés és értékelés folyamata

Cél: Olyan folyamatok kialakítása, integrálása az intézmény minőségirányítási programjába (meglétük esetén azonosításuk és megjelölésük az intézmény minőségirányítási programjában), amelyek elvégzése – a tanulói teljesítmény mérés és értékelése – a tanuló fejlesztését szolgálják.

Indikátor: Olyan, az intézményben kifejlesztett vagy adaptált mérések és értékelések elvégzése, melyek eredményei, 100%-ban hasznosulnak az egyéni fejlesztési tervekben szolgáltatások meghatározásához.

A tanuló értékelése, az értékelésről történő visszajelzés minden esetben szükséges valamennyi érintett partner számára. A kompetencia alapú fejlesztés elengedhetetlen eszköze az egyéni képességek feltérképezése, a fejlesztési törekvések kiértékelése, sőt a fejlesztésben részt vevők bevonása az értékelés továbbfejlesztésének folyamatába. Ez biztosítja a fejlesztés számára minél inkább felhasználható, a fejlesztésben részt vevők számára érthető visszajelzéseket.

A tanuló értékelése, az értékelésről történő visszajelzés tevékenységei:

- a) mérőeszközök kiválasztása, kifejlesztése, adaptálása, és integrálása, valamint azonosítása, megjelölése az intézmény minőségirányítási programjában,
- b) az intézmény azonosított és megjelölt mérőeszközeinek használatával mérések elvégzése:
 - ba) kulcskompetenciák és kognitív ismeretek egyéni, intézményi és országos standardokkal is összevethető mérése érdekében,
 - bb) a tanuló szociális helyzetének felmérése érdekében,
- c) az értékelési eredmények alapján szükségletek azonosítása,
- d) hatékony tanuló-megismerési technikák alkalmazása (spontán és tudatos, pl.: interjú, kérdőív, megfigyelés, dokumentum-elemzés),
- e) a tanulók és családjaik bevonásával a mérésekkel összefüggő visszajelzési rendszer kialakítása, fejlesztése.

3.8. Pályaorientáció

Cél: Olyan folyamat kialakítása és működtetése, amely a tanuló irányultságának megfelelő életpálya sikeres építését szolgálja.

Indikátor: A programban tanulók a szakiskola 10. évfolyamának végén rendelkeznek karriertervvel – célokkal, azok elérését szolgáló tevékenységekkel –, a célokat minden tanulónak el kell érnie a szakképzettségének megszerzéséig.

A munkavállalási célok kijelölése érdekében a programban tanulók a szakiskola 10. évfolyamának végén az egyéni fejlesztési terv keretei között karriertervet készítenek a nevelésükben érintettekkel közösen. A karriertervben a célokat, részcélokat és ezek megvalósítását szolgáló tevékenységeket rögzítik. A karrierterv sikeres megvalósítása érdekében megvalósítandó tevékenységek:

- a) munkaerő-piaci helyzetfelmérés,
- b) pályaorientációs vizsgálat a munkaügyi központ bevonásával,
- c) diákmunka szervezése,
- d) tanulmányi csereprogram szakma megismerés céljából,
- e) karrierterv készítése,
- f) a karrierterv tevékenységeinek megvalósítása,
- g) a karrierterv értékelése és korrekciója.

3.9. Az AJKSZP folyamatos fejlesztése

Cél: Olyan folyamat kialakítása, amely az intézményben folyó AJKSZP program fejlesztését szolgálja.

Indikátor: Folyamatosan nő az intézménybe jelentkezők száma. Folyamatosan nő a programba felvettek száma a maximálisan a bevonható létszámig. Szakképzettséget szerez az AJKSZP keretében a programba belépő tanulók minimum 85%-a.

Az intézményi program folyamatos fejlesztése érdekében intézményen belüli és intézmények között végzett tevékenységek, melyek kiterjednek a program tervezésére, folyamatos belső ellenőrzésére, értékelésére és a tapasztalatok alapján történő továbbfejlesztésére:

- a) az AJKSZP fejlesztési stratégia és eszközrendszer (humán erőforrás, szabályozás, tevékenységek) kialakítása és működtetése,
- b) évente készítendő feladatterv részeként programfejlesztési feladatok meghatározása,
- c) a mentori és a program előrehaladásának értékelését szolgáló tevékenységek kihasználása a programfejlesztés érdekében,
- d) a horizontális tanulás működtetése a programban részt vevő intézmények között és az intézményben futó programon belül az intézményfejlesztés érdekében (többek között a jó gyakorlatok leírása, adaptálása, fejlesztő csoportok működtetése a programban részt vevő intézményen belül és intézmények között),
- e) a programban keletkező adatok visszacsatolása a programfejlesztés folyamatába.

Kulcsfolyamatok	Célok	Céлиндikátor	Tevékenységek	Hónapok	Tevékenység Indikátor	Felelős
			A programban keletkező adatok visszacsatolása a programfejlesztés folyamatába	1.		
				2.		
				3.		
				4.		
				5.		
				6.		
				7.		
				8.		
				9.		
				10.		
				11.		
				12.		